Llythrennedd – Darllen er gwybodaeth
Y Cyfnod Sylfaen

Elfennau	Agweddau	Dosbarth derbyn Mae plant yn gallu:	Blwyddyn 1 Mae plant yn gallu:	Blwyddyn 2 Mae plant yn gallu:
Canfod, dethol a defnyddio gwybodaeth	**Strategaethau darllen**	• dewis deunyddiau darllen gan gynnwys llyfrau • cydnabod bod geiriau'n cael eu ffurfio o ffonemau (seiniau) a bod ffonemau'n cael eu cynrychioli gan graffemau (llythrennau ysgrifenedig) • cyfuno cyfuniadau o lythrennau • segmentu cyfuniadau o lythrennau • darllen geiriau syml megis cytsain-llafariad-cytsain • darllen capsiynau a thestunau syml gan adnabod geiriau sy'n digwydd yn aml • dangos ymwybyddiaeth o'r atalnod llawn wrth ddarllen • dangos ymwybyddiaeth o'r gwahaniaeth rhwng storïau a thestunau gwybodaeth • gwneud ystyr o nodweddion gweledol y testun, *e.e. darluniau, ffotograffau, diagramau a siartiau* • adnabod geiriau a lluniau ar sgrin a gwneud ystyr ohonyn nhw	• dewis deunyddiau darllen ac esbonio cynnwys llyfr a pham maent yn ei hoffi • defnyddio'r strategaethau darllen a ganlyn yn fwyfwy annibynnol: – strategaethau ffonig i ddatgodio geiriau, *e.e segmentu a chyfuno llythrennau* – adnabod geiriau sy'n digwydd yn aml – cliwiau'r cyd-destun, *e.e. graffig a syntactig* – hunan-gywiro gan gynnwys ailddarllen a darllen ymlaen • darllen testunau addas yn gywir ac yn rhugl • darllen gan roi sylw i'r atalnod llawn a'r gofynnod • darllen ar goedd â mynegiant, gan ddangos ymwybyddiaeth o'r ebychnod a dyfynodau • adnabod nodweddion testun syml megis teitlau a lluniau er mwyn esbonio'r testun • chwilio am gliwiau yn y testun, *e.e. geiriau, cynllun, dilyniant, er mwyn deall gwybodaeth neu naratif* • deall ystyr nodweddion gweledol a'u cysylltu â'r testun ysgrifenedig, *e.e. darluniau, ffotograffau, diagramau a siartiau* • adnabod ffeithiau sy'n gysylltiedig â thopig y testun • adnabod geiriau a lluniau ar sgrin sy'n gysylltiedig â thopig	• dewis deunyddiau darllen yn annibynnol gan roi rhesymau dros y dewis • defnyddio'r strategaethau darllen a ganlyn yn fwyfwy annibynnol ar gyfer ystod ehangach o destunau cyfarwydd ac anghyfarwydd: – strategaethau ffonig, *e.e. segmentu a chyfuno llythrennau* – adnabod geiriau sy'n digwydd yn aml – cliwiau'r cyd-destun, *e.e. graffig a syntactig* – hunan-gywiro gan gynnwys ailddarllen a darllen ymlaen • darllen ystod ehangach o destunau addas yn fwyfwy cywir a rhugl • darllen ar goedd gan roi sylw i'r atalnodi gan gynnwys atalnod llawn, gofynnod, ebychnod a dyfynodau gan amrywio goslef, llais a chyflymder • adnabod a defnyddio nodweddion testun, *e.e. teitlau, penawdau a lluniau,* i ganfod a deall gwybodaeth benodol • chwilio am eiriau allweddol i ganfod am beth mae'r testun yn sôn • defnyddio holl nodweddion gwahanol y testunau i wneud ystyr megis lluniau, siartiau a'r cynllun • cysylltu gwybodaeth o rannau gwahanol o'r testun • dod o hyd i wybodaeth fanwl-gywir a'i ddidoli gan ddilyn categori neu bennawd a ddarparwyd gan yr athro/athrawes, *e.e. bwyd, cynefin* • adnabod geiriau allweddol er mwyn chwilio am wybodaeth, a newid y geiriau chwilio yn ôl yr angen
Ymateb i'r hyn a ddarllenwyd	**Darllen a deall**	• ail-ddweud storïau cyfarwydd mewn ffordd syml • galw i gof peth gwybodaeth o destun gan ddefnyddio nodweddion gweledol a geiriau • cyfuno gwybodaeth a syniadau o destun gyda phrofiad personol	• ail-ddweud yn y drefn gywir ddigwyddiadau o ddarn o naratif • galw i gof fanylion o destunau gwybodaeth • defnyddio profiad personol i ategu ddealltwriaeth o destunau	• ail-ddweud naratifau a gwybodaeth o destunau gan gynnwys rhai manylion • esbonio manylion perthnasol a gwybodaeth allweddol o destunau • defnyddio profiad personol perthnasol a gwybodaeth flaenorol i ategu dealltwriaeth o destunau
	Ymateb a dadansoddi	• dangos diddordeb mewn llyfrau ac ymateb i'w cynnwys • dilyn testunau sy'n cael eu darllen iddynt gan ymateb yn briodol • mwynhau edrych ar lyfrau syml, *e.e. hwiangerddi, stori, deunydd ffeithiol* • adnabod ambell air mewn llyfr cyfarwydd.	• siarad am ddigwyddiadau, iaith a gwybodaeth wrth ragfynegi digwyddiadau ac ystyried ystyr • gwneud cysylltiadau syml â gwybodaeth am y topig • mynegi barn am wybodaeth yn y testun • mwynhau dechrau darllen a siarad am gynnwys llyfrau/testunau • adnabod patrymau sy'n cael eu hailadrodd mewn hwiangerddi a rhigymau cyfarwydd, *e.e. odlau megis 'troed', 'coed'.*	• dangos dealltwriaeth a mynegi barn am ddigwyddiadau neu syniadau pwysig • gwneud amryw o gysylltiadau â gwybodaeth am y topig • mynegi barn am wybodaeth gan ddefnyddio manylion o'r testun • mwynhau darllen a deall ystod o destunau, *e.e. chwedlau Cymraeg a thestunau gwybodaeth* • darllen penillion sy'n cynnwys odlau, *e.e. blodyn, nodyn* • dechrau deall rhai idiomau a chymariaethau cyfarwydd sy'n cyfoethogi testun.

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2012
WG14632

Llythrennedd – Darllen er gwybodaeth
Cyfnod Allweddol 2

Elfennau	Agweddau	Blwyddyn 3	Blwyddyn 4	Blwyddyn 5	Blwyddyn 6
		Mae dysgwyr yn gallu:	**Mae dysgwyr yn gallu:**	**Mae dysgwyr yn gallu:**	**Mae dysgwyr yn gallu:**
Canfod, dethol a defnyddio gwybodaeth	**Strategaethau darllen**	• defnyddio ystod o strategaethau i wneud ystyr o eiriau a brawddegau, gan gynnwys gwybodaeth o ffoneg, gwreiddiau geiriau, teuluoedd geiriau, cyd-destun cystrawennol a gwybodaeth flaenorol o'r cyd-destun a'r math o destun • dechrau darllen testunau gwybodaeth yn annibynnol a chan ganolbwyntio • darllen ar goedd gan ddefnyddio'r atalnodau i helpu'r mynegiant • llithr ddarllen (sganio) i gael trosolwg ar destun, *e.e. topig, pwrpas* • chwilio am wybodaeth benodol yn y testun gan ddefnyddio tablau cynnwys, mynegeion, geirfâu, geiriaduron • cysylltu'r wybodaeth mewn cliwiau gweledol, *e.e. darluniau, ffotograffau, diagramau a siartiau,* er mwyn gwella dealltwriaeth • adnabod dibenion gwahanol testunau, *e.e. ryseitiau, amserlenni, cynlluniau, rheolau* • gwybod sut mae testunau'n cael eu trefnu, *e.e. rhestrau, pwyntiau â rhif, diagramau â saethau, tablau a phwyntiau bwled* • dod o hyd i wybodaeth ar dudalennau gwe gan ddefnyddio nodweddion y sgrin, *e.e. bariau offer, bariau ochr, penawdau, saethau*	• defnyddio ystod o strategaethau i wneud ystyr o eiriau a brawddegau, gan gynnwys gwybodaeth o ffoneg, gwreiddiau geiriau, teuluoedd geiriau, cyd-destun cystrawennol a gwybodaeth flaenorol o'r cyd-destun a'r math o destun • darllen testunau, gan gynnwys testunau heb fawr o gliwiau gweledol, yn annibynnol, gan ganolbwyntio • defnyddio'u dealltwriaeth o gystrawen y frawddeg ac atalnodi i wneud ystyr mewn brawddegau cymhleth • llithr ddarllen (sganio) i gael prif neges testun neu'r prif syniad mewn testun neu bennod • cip ddarllen (sgimio) am wybodaeth benodol gan ddefnyddio amryw o nodweddion trefn y testun megis y cynnwys, y mynegai, diagramau â labeli a'r eirfa • adnabod mathau gwanhaol o destun yn ôl eu strwythur, eu geirfa, eu cynnwys, eu cynllun a'u pwrpas • adnabod nodweddion testunau, *e.e. disgrifio proses yn fanwl, rhoi rhesymau, trefn gronolegol* • dod o hyd i wybodaeth a syniadau ar dudalennau gwe, gan ddefnyddio hyperddolenni, chwilio am eiriau, ac ati, ac asesu pa rai yw'r dulliau mwyaf effeithlon	• defnyddio ystod o strategaethau i wneud ystyr o eiriau a brawddegau, gan gynnwys gwybodaeth o ffoneg, gwreiddiau geiriau, teuluoedd geiriau, cyd-destun cystrawennol a gwybodaeth flaenorol o'r cyd-destun a'r math o destun • darllen testunau estynedig yn annibynnol am gyfnodau hir • adnabod sut mae atalnodi yn perthyn i gystrawen brawddegau a sut mae ystyr yn cael ei llunio mewn brawddegau cymhleth • defnyddio ystod o strategaethau i lithr ddarllen (sganio), *e.e. dod o hyd i'r geiriau neu'r ymadroddion allweddol, y byrdwn, y prif syniadau, themâu* • cip ddarllen (sgimio) i ddod o hyd i fanylion penodol gan ddefnyddio trefnyddion graffig a thestunol, *e.e. is-benawdau, diagramau* • adnabod nodweddion testunau, *e.e. cyflwyniad i'r topig, dilyniant, darluniau, pa fesur o ffurfioldeb* • adnabod nodweddion mewn testunau y bwriedir iddynt berswadio, *e.e. gor-ddweud, dewis geiriau, amwysedd* • defnyddio gwybodaeth o ffynonellau yr ymddiriedir ynddynt, ar y sgrin ac ar bapur, gan ddethol a lawrlwytho yn ôl yr angen	• defnyddio ystod o strategaethau i wneud ystyr o eiriau a brawddegau, gan gynnwys gwybodaeth o ffoneg, gwreiddiau geiriau, teuluoedd geiriau, cyd-destun cystrawennol a gwybodaeth flaenorol o'r cyd-destun a'r math o destun • darllen testunau cymhleth yn annibynnol am gyfnodau hir • deall sut gall atalnodi amrywio, gan effeithio ar gystrawen ac ystyr y frawddeg, *e.e. 'Ces i gacen(,) siocled a chaws i de* • defnyddio ystod o strategaethau i lithr ddarllen (sganio) a chip ddarllen (sgimio) am wybodaeth • darllen yn fanwl, gan wneud nodiadau pwrpasol • gwahaniaethu rhwng y prif syniadau a syniadau ategol gan ddewis y pwyntiau hanfodol • dechrau deall nodweddion dogfennau swyddogol a hanesyddol, *e.e. iaith ffurfiol, cynllun, penawdau, troednodiadau, sêr mewn testunau fel ceisiadau am basbort, dogfennau'r cyfrifiad, hysbysiadau cynllunio* • asesu ansawdd a dibynadwyedd gwybodaeth ar dudalennau gwe, gan bwyso a mesur tarddiad a dilysu cywirdeb
Ymateb i'r hyn a ddarllenwyd	**Darllen a deall**	• adnabod yn gywir y topig, y prif syniadau a'r wybodaeth allweddol mewn testunau, *e.e. drwy amlygu ac ailadrodd gan ddefnyddio geiriau'r testun* • deall syniadau a gwybodaeth drwy gysylltu gosodiadau pendant, *e.e. achos ac effaith*	• adnabod yn gywir y prif syniadau a'r wybodaeth allweddol mewn testunau; defnyddio'r wybodaeth yn eu gwaith eu hunain • deall y cysylltiadau rhwng gwybodaeth, *e.e. dilyniant, pwysigrwydd*	• dangos dealltwriaeth o'r prif bwyntiau a'r manylion arwyddocaol mewn testunau gwahanol ar yr un topig • casglu ystyr nad yw wedi'i datgan yn bendant, *e.e. goblygiadau, canlyniadau* • cymharu strwythurau testunau y bwriedir iddynt drafod neu berswadio	• dangos dealltwriaeth o'r nodweddion a'r themâu allweddol ar draws detholiad o ddeunyddiau • casglu syniadau nad ydynt wedi'u datgan yn bendant, *e.e. safbwyntiau neu agweddau awduron* • nodi sut mae dadleuon effeithiol yn cael eu llunio, *e.e. cysylltu pwyntiau, achub y blaen ar anghytundeb, defnyddio enghreifftiau, apelio at y darllenydd*
	Ymateb a dadansoddi	• defnyddio gwybodaeth o destunau yn eu disgrifiad o'r topig drwy drefnu neu ad-drefnu'r wybodaeth • gwneud cysylltiadau rhwng gwybodaeth a syniadau newydd mewn testun a'r hyn y maent eisoes yn ei wybod a'i gredu am y topig • nodi pam yr ysgrifennodd yr awdur y testun, *e.e. i berswadio pobl i ymweld â'r castell* • ystyried pa mor dda y mae'r deunydd wedi'i gyflwyno, *e.e. clir, trefnus, geirfa a darluniau diddorol* • cymryd diddordeb mewn gwybodaeth y tu hwnt i brofiad personol • gwahaniaethu rhwng deunydd darllen Cymraeg a'r Saesneg • deall idiomau a chymariaethau cyfarwydd Cymraeg sy'n cyfoethogi testun.	• dewis manylion a thystiolaeth o'r testunau i'w defnyddio mewn gwaith ysgrifennu, gan nodi patrymau a thynnu casgliadau • adnabod agwedd yr awdur at y topig, *e.e. yn edmygu ffigur hanesyddol, diddordeb yn y ffeithiau yn unig* • ystyried a yw'r testun yn effeithiol wrth gyfleu gwybodaeth a syniadau, *e.e. yn cynnwys yr holl wybodaeth berthnasol, yn defnyddio dyfeisiau i helpu'r darllenydd i ddeall* • cymryd diddordeb a mynegi barn ar syniadau y tu hwnt i brofiad personol • darllen deunydd yn y Gymraeg er mwyn cyflwyno gwybodaeth a chasglu prif ffeithiau yn y Saesneg • deall idiomau a chymariaethau sy'n cyfoethogi testun.	• cydgasglu a gwneud cysylltiadau â gwybodaeth a syniadau o ffynonellau gwahanol, ffurfio damcaniaethau a thynnu casgliadau, a'u cyflwyno mewn ffyrdd gwahanol, *e.e. siart llif, diagram* • cymharu safbwynt awduron gwahanol ar yr un topig, *e.e. hela* • pwyso a mesur a yw'r cynnwys yn ddibynadwy, *e.e. ydy ffotograffau'n fwy dibynadwy na lluniadau* • nodi ac ystyried syniadau a gwybodaeth sy'n ennyn diddordeb • nodi prif bwyntiau mewn adrannau o'r testun • darllen amrywiaeth o destunau Cymraeg, *e.e. ffuglen, ffaith, barddoniaeth, i gywain gwybodaeth yn y naill iaith neu'r llall (llythrennedd deuol)* • deall idiomau, cymariaethau a throsiadau sy'n cyfoethogi testun.	• cydgasglu a gwneud cysylltiadau rhwng gwybodaeth a syniadau a'u cyflwyno mewn modd priodol, *e.e. graffiau, tablau* • ystyried safbwyntiau gwahanol ar dopig a pha un yw'r mwyaf cydlynol a chredadwy • clorianu testun, ei gynnwys, ei gyflwyniad a'i apêl • nodi syniadau a gwybodaeth sy'n eu diddori a datblygu dealltwriaeth ehangach a dyfnach • defnyddio tystiolaeth o destun i gefnogi barn • darllen er mwyn trawsieithu, *e.e. ffuglen, ffaith a barn* • darllen, deall a dehongli pwrpas y defnydd o idiomau, priod-ddulliau, cymariaethau a throsiadau sy'n cyfoethogi testun.

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2012

Llythrennedd – Darllen er gwybodaeth
Cyfnod Allweddol 3

Elfennau	Agweddau	Blwyddyn 7	Blwyddyn 8	Blwyddyn 9
		Mae dysgwyr yn gallu:	**Mae dysgwyr yn gallu:**	**Mae dysgwyr yn gallu:**
Canfod, dethol a defnyddio gwybodaeth	**Strategaethau darllen**	• defnyddio'u gwybodaeth o'r canlynol: – tarddiadau a theuluoedd geiriau – gramadeg, cystrawen y frawddeg a mathau o destun – cynnwys a chyd-destun i wneud synnwyr o eiriau, brawddegau a thestunau cyfan • darllen, gan ganolbwyntio, destunau, ar sgrin ac ar bapur, sy'n newydd iddynt, a deall yr wybodaeth ynddynt • defnyddio ystod o strategaethau, gan gynnwys darllen cyflym, darllen agos, anodi, rhagfynegi, i lithr ddarllen (sganio) testunau i gael y neges, y syniadau a'r themâu allweddol, a'u cip ddarllen (sgimio) am wybodaeth fanwl • defnyddio chwiliadau rhyngrwyd yn ofalus, gan benderfynu pa ffynonellau i'w darllen a'u credu	• defnyddio'u gwybodaeth o'r canlynol: – tarddiadau a theuluoedd geiriau – gramadeg, cystrawen y frawddeg a mathau o destun – cynnwys a chyd-destun i wneud synnwyr o eiriau, brawddegau a thestunau cyfan • darllen, gan ganolbwyntio, destunau, ar sgrin ac ar bapur, sy'n newydd iddynt, a deall yr wybodaeth ynddynt • defnyddio ystod o strategaethau, gan gynnwys darllen cyflym, darllen agos, anodi, rhagfynegi, i lithr ddarllen (sganio) testunau i gael y neges, y syniadau a'r themâu allweddol, a'u cip ddarllen (sgimio) am wybodaeth fanwl • dewis a dethol pa ffynonellau ar y rhyngrwyd i'w lawrlwytho neu i'w dyfynnu, yn ôl eu dibynadwyedd a'u perthnasedd	• defnyddio'u gwybodaeth o'r canlynol: – tarddiadau a theuluoedd geiriau – gramadeg, cystrawen y frawddeg a mathau o destun – cynnwys a chyd-destun i wneud synnwyr o eiriau, brawddegau a thestunau cyfan • darllen, gan ganolbwyntio, destunau, ar sgrin ac ar bapur, sy'n newydd iddynt, a deall yr wybodaeth ynddynt • defnyddio ystod o strategaethau, gan gynnwys darllen cyflym, darllen agos, anodi, darogan, i lithr ddarllen (sganio) testunau i gael y neges, y syniadau a'r themâu allweddol, a'u cip ddarllen (sgimio) am wybodaeth fanwl • defnyddio'r rhyngrwyd yn llawn ond yn ddetholus er mwyn diweddaru, ehangu a dyfnhau dealltwriaeth o wybodaeth, syniadau a materion
Ymateb i'r hyn a ddarllenwyd	**Darllen a deall**	• dewis y prif bwyntiau mewn testun ac adnabod sut mae gwybodaeth a thystiolaeth yn cael eu defnyddio i'w hategu • defnyddio gwahanol nodweddion testunau, megis is-benawdau, graffiau, darluniau, i ddod o hyd i wybodaeth a chymryd nodiadau defnyddiol • deall, casglu ystyr a gwybodaeth drwy wneud cysylltiadau yn y testun a darllen rhwng y llinellau • dilyn syniadau cychwynnol sydd o ddiddordeb iddynt drwy wneud rhagor o ymchwil	• dilyn a defnyddio deunyddiau ychwanegol mewn testunau, *e.e. troednodiadau, hyperddolenni, cyfeiriadau, gan ddefnyddio nodiadau i gofnodi gwybodaeth a'i siapio* • adnabod cysylltiadau rhwng syniadau a gwybodaeth ar draws testunau gan ddefnyddio casgliadau a dealltwriaeth o haenau o ystyron • darllen o amgylch topig sydd o ddiddordeb a datblygu darlun ehangach	• asesu dibynadwyedd y testun • defnyddio ystod o ffynonellau i sicrhau dealltwriaeth lawn o dopig neu bwnc, gan ddefnyddio dulliau gwahanol i gofnodi deunyddiau a'u trefnu • cymharu a chyferbynnu themâu a materion ar draws ystod o destunau • ymchwilio i ystod eang o ffynonellau i ddatblygu dealltwriaeth lawn o dopig neu bwnc
	Ymateb a dadansoddi	• cydgasglu gwybodaeth perthnasol, gan ddewis fformatau priodol i'w chyflwyno, *e.e. graffiau, tablau, diagramau* • mynegi barn ar agweddau dewis testun megis themâu, delweddau ac ymadroddion • gwahaniaethu rhwng ffeithiau a barn gan adnabod sut maent yn cael eu cyflwyno • cymharu dwy farn am yr un topig a phwyso a mesur p'un yw'r fwyaf dilys • adnabod testunau sy'n apelio gan nodi pham, gan ddefnyddio tystiolaeth i ategu (eu) barn • darllen yn y ddwy iaith er mwyn trawsieithu gwybodaeth berthnasol i bwnc, cynulleidfa a thestun • darllen, deall a dehongli pwrpas y defnydd o idiomau, priod-ddulliau sy'n cyfoethogi gwaith pynciol.	• casglu gwybodaeth yn effeithiol gan ddefnyddio'u gwybodaeth o ffurfiau gwahanol • pwyso a mesur sut gall pethau sy'n ymddangos fel ffeithiau fod yn safbwyntiau mewn gwirionedd, a sut mae'r awdur yn cyflawni hynny • adnabod gwahanol safbwyntiau ar dopig ac unrhyw feysydd lle ceir cytuno a chyferbynnu • dechrau cloriannu gwerthuso effeithiolrwydd testunau o ran eu gwerth yn nhermau ansawdd a lefel diddordeb • darllen yn y ddwy iaith er mwyn trawsieithu gwybodaeth berthnasol i bwnc, cynulleidfa a thestun • darllen, deall a dehongli pwrpas y defnydd o idiomau, priod-ddulliau sy'n cyfoethogi gwaith pynciol.	• dadansoddi gwybodaeth yn effeithiol • adnabod agweddau allweddol prosesau a dilyniannau a'u cyflwyno'n glir ac yn rhesymegol • gwybod sut mae dadleuon yn cael eu llunio i fod yn argyhoeddiadol, gan gynnwys defnyddio ffeithiau a mathau gwahanol o iaith • adnabod gwahanol ddehongliadau ar ffeithiau a gwybodaeth a'u cloriannu • beirniadu testunau gan werthuso eu heffeithiolrwydd drwy adnabod nodweddion sy'n argyhoeddi ac sy'n apelio • darllen yn y ddwy iaith er mwyn trawsieithu gwybodaeth berthnasol i bwnc, cynulleidfa a thestun • darllen, deall a dehongli pwrpas y defnydd o idiomau, priod-ddulliau sy'n cyfoethogi gwaith pynciol.

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2012
WG14632